Indvielse af frimenighedspræster

PULS' landsledelse har udfærdiget et dokument med generelle, teologiske overvejelser og praktiske anbefalinger i forbindelse med ordination/indvielse af frimenighedspræster.

Ordination/indvielse i frie lutherske menigheder

De evangelisk-lutherske frimenigheders særkende er, at de står uden for folkekirken, men har samme bekendelsesgrundlag og lære. Det var den grundtvigske bevægelse, som var drivkraften i dannelsen af frimenigheder, og de var indtil for cirka 20 år siden næsten de eneste, der dannede frimenigheder. Via den grundtvigske bevægelses politiske indflydelse er der i folkekirkens lovgivning gennemført en række bestemmelser, som giver frimenigheder og deres præster en særstilling, som ikke er tillagt noget andet trossamfund uden for folkekirken.

De væsentlige af disse bestemmelser er, at frimenigheder kan få tilladelse til at bruge folkekirkens kirker til gudstjeneste efter et regulativ, der udarbejdes af biskoppen. Frimenighedspræster har tilladelse til at bære præstedragt ved gudstjenester m.v. Endelig kan frimenighedspræster, der har virket mindst syv år som præster for frimenigheder, få adgang til at søge præstembede i folkekirken på lige fod med andre teologiske kandidater. Frimenighedernes særlige status i forhold til folkekirken kan læses i Espersens og Roesens Kirkeret (Espersen, Preben: Kirkeret. Almindelig del. Randers 1993, s. 179-184. Roesen, August: Dansk Kirkeret. Hillerød 1976. s. 355-360)

Hvad angår ordinationshandlingen i frimenigheder er der i lovgivningen kun nævnt, hvilket regelsæt en biskop skal følge, hvis vedkommende bliver bedt om at foretage en ordinations af en frimenighedspræst. Der er ikke sat lovmæssige rammer for folkekirkepræsters medvirken ved ordination af frimenighedspræster, men der er gennem mere end 100 år udviklet en præcedens. Det kan danne ramme for, hvilken praksis det er muligt for PULS-tilknyttede frimenigheder at vælge med hensyn til folkekirkepræsters involvering i frimenighedspræsters ordination.

Den første frimenighed blev dannet på Mors i 1883. Før århundredskiftet var der dannet 26 frimenigheder, hvoraf de elleve lå syd for den daværende grænse ved Kongeåen. Tallet voksede også i første del af det 20. århundrede. Mindst 62 præster er blevet ordinerede i disse grundtvigske frimenigheder i perioden fra 1974-2002.

De grundtvigske menigheder er frie og uafhængige. Det indebærer også, at selve ordinationsformen er meget forskellig. Den første ordination foregik på Askov Højskole i 1874, efter at en frimenighed i Rødding havde kaldet en lærer ved navn Cornelius Appel til deres præst. Ordinator var Vilhelm Birkedal fra Ryslinge. Både ordinator og ordinand og en række af de tilstedeværende præster bar præstekjole. Birkedal fulgte i sin essens ordinationsritualet, men inddrog på grundtvigsk vis den apostolske trosbekendelse. Under ordinationsbønnen lagde både præster og nogle læge repræsentanter for menigheden i Rødding hænderne på ordinanden.

Med hensyn til ordinator har der været ret forskellig praksis. Der er eksempler på, at ordinator har været en anden frimenighedspræst, en folkekirkepræst eller én af biskopperne. Det sidste havnede på kirkeministeriets bord, og her udtalte kirkeministeriet (1955, Espersen 1993), at biskopperne på egen hånd måtte foretage sådanne ordinationer ”som en ren privat akt”. I praksis betød formuleringen ”ren privat akt”, at frimenighedspræster ikke måtte ordineres med almindelige ordinationer af kommende folkekirkepræster.

Selve ordinationens form har også været ret forskellig. To yderpunkter kan nævnes. Gunner Kasper Hansen fortæller om sin ordination i Aagard Frimenighed, at hans forgænger, pastor Richard Andersen, ved en almindelig søndagsgudstjeneste præsenterede ham som den nye præst for menigheden, gav ham et håndtryk, og derefter overlod til ham at være liturg i resten af gudstjenesten. I 1954 foretog biskoppen i Ribe en ordinationshandling i Rødding, hvor han helt fulgte ordinationsritualet fra ritualbogen med den ene undtagelse, at han tillod et par lægfolk fra menighedsrådet i Rødding at være med i håndspålæggelsen under ordinationsbønnen. Det mest almindelige synes at have været en ordinationshandling, hvor man forenklede folkekirkens ordinationsritual, inddrog det apostolske trosbekendelse, men fastholdt bøn under håndspålæggelse.

Endelig er der eksempler på ordination af frimenighedspræster i en skole eller højskolelokale, i den lokale kirke eller i en domkirke. En del af frimenighedspræsterne har først været præster i folkekirken. Andre er ikke teologiske kandidater, men er aktive lægfolk fra den grundtvigske bevægelse.

Det, som derimod har stor principiel betydning, er, at ingen af de frimenighedspræster, som har søgt ind i Folkekirken efter mindst syv år i en frimenighed, er blevet reordinerede. Uafhængigt af, om de er blevet ordineret af en frimenighedspræst, en folkekirkepræst eller en biskop. Uafhængigt af, om ”ordinationshandlingen” har været en præsentation og et håndtryk af forgængeren eller har været en kopi af ordinationsritualet i Folkekirken.

Dette siger noget om forståelsen af at være ”rettelig kaldet”(den augsburgske bekendelse, artikel 14) i de grundtvigske frimenigheder. Hvis man af en lokal menighed er kaldet til at forkynde Guds ord og forvalte sakramenterne, så er man rettelig kaldet. Ordinationen er den offentlige og synlige bekræftelse af menighedens kald. Men ordinationens form kan variere og er afhængig af, hvad den enkelte menighed og præst ønsker og beslutter sig for.

Det siger også noget om, hvad ”rettelig kaldet” betyder i folkekirkens sammenhæng. I og med at der i mere end 100 år ikke forlanges reordination ved indtrædelse i en præstetjeneste i folkekirken, markerer denne, at den anerkender frimenighedspræster som rettelig kaldet, selv om kun et mindretal er blevet ordinerede af en biskop og selv om ”ordinationens” form i visse tilfælde var en velkomst og et håndtryk.

Kilder: Jørgensen, Hass Neldeberg: Ordinations in the Free Lutheran Congregations of the Grundtvigian Movement in Denmark. TTK 2006, s. 387-389.

Præsteindvielse i frimenigheder tilknyttet PULS

Det overordnede, som må være tvingende nødvendigt i de frimenigheder, der er tilknyttet PULS, er, at alle ved sig forpligtet på formuleringen fra den augsburgske bekendelse, artikel 14:

> *Ingen bør lære offentligt eller forvalte sakramenterne i kirken, hvis ikke han er rettelig kaldet.*

At være rettelig kaldet er i en luthersk sammenhæng at være kaldet af en menighed og ikke optræde selvbestaltet. I de lutherske kirkesamfund er det ofte, men ikke altid en biskop, der indvier de kaldede ordets tjenere. Også den, der indvier andre til en tjeneste i kirken, skal ikke optræde selvbestaltet, men kaldes til det, sådan som det sker i den folkekirkelige orden ved en bispevielse. I den katolske forståelse af *rettelig kaldet* var det nødvendigt, at det var en biskop, der forestod præsteindvielsen. Mod dette svarede de lutherske med vægt, at det nok var en god og solid ordning med en biskop. Men det var ikke en nødvendighed for, at kaldelsen skulle være ret. Der findes i Bibelen klar begrundelse for, at ingen bør forkynde Guds ord offentligt uden at være kaldet af en menighed. Men selve indvielsens form er forskellig, og der er ikke påbud i Bibelen, som forpligter os til en bestemt form. Luther siger det på den måde: (A.SM.III. art X,3):

> *Derfor vil og skal vi selv ordinere den skikkede person for denne tjenestegerning, sådan som menigheden og kirkefædrenes gamle eksempel lærer os. Og det kan de ikke forbyde os eller hindre, ikke engang ifølge deres egen kirkeret. For deres kirkeret siger, at også de, som er ordineret af vranglærere, skal være og forblive ordineret. Sådan skriver Hieronimus om menigheden i Aleksandria, at da den fra først af var uden biskop, blev den styret af præster og prædikanter i fællesskab.*

At folkekirken ikke har forlangt reordination af de frimenighedspræster, der efter at have tjent nogle år i en frimenighed blev præster i en folkekirkemenighed, bekræfter, at det er den offentlige kaldelse af en menighed (og ikke indvielsens form), der gør personen ”rettelig kaldet”.

Vi er os bevidste, at der vil være dele af den lutherske storfamilie, som vil vægte, at præsteindvielsen sker ved en biskop. Dette kan være af personlig overbevisning eller af hensyntagen til den internationale kirke, hvor præsteindvielsen ved en biskop har mere afgørende betydning, end det traditionelt har haft i vores danske lutherske kirke. Netop fordi præsteindvielsen ved en biskop i en luthersk sammenhæng betragtes som et gode (om end ikke en nødvendighed), kan PULS’ tilsyns- og vejlederordning også rumme de frimenigheder, som vægter, at ordinatoren bør være en biskop.

Konkrete anbefalinger

1. Frimenigheder repræsenterer en kirkeordning, hvor kaldet til præstetjeneste og kaldet til at indvie præsten udgår fra den lokale menighed. Det er derfor også den lokale menighed, der har ansvaret for tilrettelæggelse af indvielsesgudstjenesten og hele forløbet fra kaldelse til indvielse.
2. I menigheder tilknyttet PULS kan det være et godt signal, at et medlem af PULS' vejlederråd eller en anden præst tilknyttet PULS sammen med den lokale ledelse foretager indvielsen. På den måde bliver indvielsen en synliggørelse ikke blot af menighedens kald og forbøn, men også af den lokale frimenigheds samhørighed til de lokalmenigheder i folkekirken, som er tilknyttet PULS og i større perspektiv med Guds kirke på verdensplan. Det vil markere, at menigheden nok er fri, men samtidig er bundet til det historiske og verdensomspændende fællesskab, som den hellige almindelige kirke er.

3. Det kan være et godt signal, at den, som er ansvarlig for præsteindvielsen, bærer folkekirkens tjenestedragt for at markere samhørigheden med de lokale evangelisk-lutherske folkekirkemenigheder. Ligeledes, at præster fra lokalområdet, der står på Bibelens og bekendelsens grund, deltager i deres præstedragt.
4. Der er frihed til at tilrettelægge indvielsen med skriftlæsning og bøn med håndspålæggelse forskelligt. Det betyder også, at det er muligt at tilrettelægge et forløb med tydeligt afsæt i folkekirkens ritual for præsteindvielse med skriftlæsninger, aflæggelse af præsteindvielsesløfte på Bibelens og bekendelsens grund, forbøn med håndspålæggelse og efterfølgende nadverhandling.
5. Det vil endvidere være naturligt, at den, der indvies til præst, først er igennem en grundig samtale med en åndelig vejleder i lighed med den bispeeksamen, der findes i folkekirken. Ligeledes, at den, der skal indvies, underskriver et præsteløfte, og at der laves et indvielsesdokument, som kan bruges, hvis man senere vil søge embede i folkekirken eller i en luthersk kirke i udlandet.
6. Hvis en lokal frimenighed ønsker en præsteindvielse ved en biskop, er der faktisk præcedens for, at dette kan ske ved én af de danske biskopper. Der er kun denne ene begrænsning, at en biskop ikke må gøre det ved en almindelig ordinationsgudstjeneste sammen med andre ordinander. Der vil heller ikke være nogen juridisk hindring for, at en udenlandsk biskop kan kaldes til denne opgave.
7. For at forhindre den misforståelse, at den pastorale vejleder er en slags skyggebiskop, kan det være vigtigt, at præsteindvielsen ikke hver gang ledes af denne, men at det uddelegeres til en række præster tilknyttet PULS, fx PULS' formand, menighedens lokale vejleder, en lokal folkekirkepræst, en frimenighedspræst m.fl. For at tydeliggøre, at ingen præst fra PULS selvbestaltet optræder som biskop, foretrækkes ordet præsteindvielse i stedet for ordination, da ordet ordination i dansk tradition entydigt er knyttet til, at det er en biskop, der ordinerer.

Vedtaget af ELN's (nu PULS') landsledelse den 25. oktober 2012 · PULS – Evangelisk Luthersk Netværk · puls-eln.dk